

52. SÄNDEBUD TILL ISLAM – HÖGA PORTEN – HELIGA STOLEN

För det andra skulle jag vilja uppehålla mig något vid middagen den 24 september 1977 hos ryttmästaren Fredrik von Celsing och hans fru Inga på säteriet Biby någon mil från Eskilstuna. Fideikommissarien och ryttmästaren Fredrik von Celsing var äldre bror till min kollega i Försvarsstaben och Flygvapnet överstelöjtnanten Elof von Celsing, som jag samarbetade mycket med. Att komma in i Bibys stora träbyggnad var som att förflytta sig till Orienten. Här fanns den turkiska salongen och biblioteket samt arkivet med böcker och handlingar från de äldre Celsingarnas tid som svenska sändebud till den Höga porten, alltså till det Ottomanska rikets sultan. Sultanen innehade samtidigt värdigheten som kalif, en titel med rötter i Islams ursprung med kaliferna i Mecka, Damaskus och Bagdad. Det Ottomanska eller Osmanska riket – också kallat Kalifatet – med huvudstaden Konstantinopel (Istanbul) vid Bosporen var en av dåtidens centrala makter och imperiet omslöt länderna runt östra och södra Medelhavets stränder. Landet var på 1700-talet en central partner i Sveriges utrikespolitik, eftersom båda hade Ryssland som sin granne och sin fiende.

I den turkiska salongen i Biby hängde målningar från hovet i Konstantinopel, den seraljen. En av målningarna avbildar Gustaf Celsing d y:s överlämnande av sina kreditivbrev år 1750 som svenskt sändebud till den Höga porten, som sultanhovet också kallades. Man ser sultanen Mahmud I sittande på sin tron omgiven av det nya svenska sändebudet, av storvesiren och av janitscharerna. Hela miljön i Biby var mycket orientalisk och kom mig att tänka på min tjänstgöring i Bagdad tio år tidigare samt mina islamiska studier. I detta bibliotek och i detta arkiv kunde man säkert hitta intressanta saker för mina idéer om "Dialogen med Islam", som jag ju länge tänkt på.

Den Celsingska epoken i det Ottomanska riket blev lång, eftersom den involverar tre personer i den Celsingska familjen, fadern Gustaf Celsing d ä (1679-1743) samt sönerna Gustaf Celsing d y (1723-1789) och Ulric Celsing (1731-1805). Gustaf Celsing d ä var med om Karl XII:s nederlag i slaget vid Poltava den 1 juli 1709 samt den efterföljande kapitulationen i Perevolotjna, på vilket följde Karl XII:s flykt över Djnepr och in i Turkiet, undan den segrande ryssen. Kungen skulle hamna i den turkiska staden Bender, känd för den händelse som kallas kalabaliken i Bender och som inträffade i februari 1713. De turkiska värdarna tyckte sedan länge att kungen äntligen borde resa hem till Sverige och försökte få iväg honom, vilket kungen motsatte sig, varav den kalabalik som följde. Gustaf Celsing d ä var med om kalabaliken i Bender.*

Men redan i augusti 1709 hade Karl XII inrättat en fast svensk mission hos sultanen, kungens "gästfrie" värd, med syftet att försöka påverka sultanen att angripa Ryssland, Sveriges fiende och mot vilken kungen skulle komma att förlora i slaget vid Poltava. Översten Neugebauer sändes som svensk envoyé till sultanen. När envoyén snabbt behövde förstärkning vid sin beskickning förordnades den 28 november 1709 Gustaf Celsing d ä till kommissionssekreterare, alltså legationssekreterare, vid Neugebauers beskickning i Konstantinopel, där han utförde viktiga värv för sin konungs räkning. Efter hemkomsten till Sverige adlades han av Karl XII den 1 september 1718 och utnämndes till hovkansler och till statssekreterare i det kungliga kansliets utrikesexpedition. I sitt äktenskap med Anna Helena Wallrave fick han tolv barn, bland dessa de två envoyéerna till den Höga porten Gustaf Celsing d y och Ulric Celsing.

Fadern Gustaf Celsing d ä hade 1740 placerat sonen Gustaf d y som kanslist vid utrikesexpeditionen i Kanslikollegium. När envoyén Edvard Carlesson i all hast 1745 hade måst hemkallas från Höga Porten avsändes den unge Gustaf d y för att ta hand om beskickningens löpande ärenden. Duglig som han var, fann han sig vid 27 års ålder som utnämnt sändebud hos sultanen, där alltså målningen i Biby visar när han överlämnar sina kreditivbrev till sultanen. Antagligen var ceremonierna 1750 lika dem som beskrivs av Christopher Toll i en artikel om hur det gick till när sändebudet greve Carl Gustaf Löwenhielm den 18 januari 1825 överlämnade sina kreditivbrev till sultanen Mahmud II (1808-1839).**

Klockan fem på morgonen infann sig på svenska beskickningen översten för 36:e janitscharregementet, i spetsen för hundra janitscharer som bildade häck utanför. Kortege till Topkhana där man steg ombord på en galär. På andra sidan Gyllene hornet landsteg sändebudet med uppvaktning vid en kiosk, där de underhölls av en hovmarskalk med kaffe, pipor, sorbet och parfymer. Processionen fortsatte till divanen där de möttes av storvesiren iförd stor uniform. Vid ankomsten till seraljen mottogs man av Höga portens dragoman (tolk). Ministern förs in i den kejsrerliga divanen eller konseljsalen. Storvesiren anländer genom en löndörr och konseljen kan börja. Janitscharerna får ut sin sold. Anhåller konseljen hos sultanen att den svenske ministern skulle mottas i audiens. Djupaste tystnad råder i en halvtimme i avvaktan på sultanens svar. Sultanens befallning anländer buret av hovmarskalken och överstekammarherren, vilka hårt stöter i stengolvet med sina stavar under processionen in i salen där alla väntar.

Storvesiren bryter det kejsrerliga sigillet till sultanens befallning och kysser det och lägger det på sitt huvud. Sändebudet erbjuds kaffe och pipa varpå följer en måltid. Olika rätter serveras på grönt porslin från Japan, men man äter med fingrarna och elfenbensskedar. Sändebudet får tvätta händerna och erbjuds parfym och rosenvatten, en särskild hedersbetygelse. Sändebudet ikläds en mårdskinnsbesatt kappa av citrongult tyg och förs in i tronsalen. Vid första anblicken av sultanen gör sändebudet en djup bugning, tar ett par steg framåt med kreditivbrevet i handen. Sultanen sitter på sin tron, ett slags soffa under en rik trönhimmel omgiven av kuddar besatta med stenar. Storvesiren står med knäppta händer tre steg ifrån tronen. Tronsalen är dåligt upplyst. Sultanen bjuder med en gest sändebudet att komma närmare för att leverera talet på svenska, som översätts av dragomanen.

Durchlauchtigste Furste, stormäktigste Kejsare, segrande Herre! Då Konungen min allernådigste Herre behagat återkalla Dess ministerresident hos E K M (Eders Kejsrerliga Majestät), herr af Palin, och i Nåder täckts hedra mig med sitt höga förtroende att efterträda honom, har jag idag den äran att till E M framlämna såväl herr af Palins receditiv- som mitt creditivbrev. Konungen min allernådigste herre har som en uppriktig och trogen vän av E M föreskrivit mig, såsom min första skyldighet att uttrycka alla Dess önsknings för E K M:s ära och oavbrutna sällhet och har befallt mig att icke åsidosätta något av det som kan tjäna till att övertyga E M om uppriktigheten av Dess tänkesätt. Konungen och Svenska nationen erinra sig med tacksamhet de städse vänskapliga förhållanden, vilka ägt rum emellan den Höga Ottomanska Porten och Kronan Sverige, och våra hävder förvara åt eftervärlden minnet av den ädla gästfrihet, som beviljades av en av E M:s ärorika förfäder åt en bland Sveriges största konungar (kommentar: kung Karl XII, som sultanen gärna ville bli av med och sända hem från Bender t o m med våld!). Sändebudet drar sig baklänges ur tronsalen. Allt var minutiöst bestämt av det kejsrerliga protokollet.

Även om denna beskrivning gällde greve Löwenhielm kan man säkert utgå ifrån att samma ceremoniel tillämpades för Gustaf Celsing d y, liksom man genom en uppteckning i Biby vet att den gällde brodern Ulric Celsing. Under sina tjugo år som svenskt sändebud hos sultanen – han återkom till Sverige först 1773 – utträttade Gustaf Celsing d y viktiga ting för Sveriges stormaktsrelationer. Han inköpte 1757 det ståtliga och välbelägna palats i Konstantinopel som gick under namnet "Palais de Suède" och som fortfarande fungerar som svenskt generalkonsulat och forskningscentrum i Istanbul.*

År 1756 utskickades hans yngre bror Ulric Celsing att som sekreterare hjälpa sin nio år äldre storebror i dennes värv som sändebud vid Porten. Han var lika duglig som sin bror och när Gustaf Celsing d y äntligen hemkallades efterträddes han av sin lillebror som svenskt sändebud vid Höga porten. Båda bröderna bringade såväl inventarier som dokument och böcker till Biby. Där fick jag vid ett besök syn på en intressant bok tryckt i Amsterdam 1740 och sammanställd av en baron Demmel de Carels Croon. Den var i två delar och innehöll texterna till urgamla fördrag mellan olika historiska härskare, alltså illustrerande att folkrätten inte enbart var en "uppfinding" av europén Hugo Grotius på 1600-talet, utan givetvis hade funnits i en eller annan form alltifrån de första statsbildningars uppkomst. Häri kunde man läsa om freds- och andra fördrag från tiden för de egyptiska faraonerna, perserkungen Xerxes, Alexander den store, kalifer och sultaner. När man väl hade betat sig igenom alla dessa fördrag kom man så fram till mer moderna tider, där del nr 2 börjar med fördrag från kejsar Karl den stores tid på 800-talet och fram till "nutid" (alltså 1740).

Jag tyckte detta var fascinerande och gav ett helt annat historiskt perspektiv på folkrätten – eller kanske snarare på vad som bör kallas "mellanstatliga relationer" – än vad den traditionella europeiska utblicken erbjuder, vilken gärna betraktar den flera gånger nämnde 1600-talspersonen Hugo Grotius som "folkrättens fader". Genom detta synsätt förringar man naturligtvis de rättssystem som ändå på ett eller annat sätt funnits sedan "tidernas begynnelse", bland annat det islamiska rättssystemet (shariarätten), vilket började utvecklas efter profeten Muhammeds död 632 e Kr. 1700-talsboken i Biby gav mig således "food for thoughts", vilka jag kom att utveckla i flera föreläsningar som jag höll under temat "folkrättens föränderlighet i en multikulturell värld", bl a min föreläsning inför "the Egyptian Society of International law" i Kairo 1980, vid JUS-81 symposiet i Uppsala sommaren 1981 och inför Haagakademien 1983 (se ovan Del I kap 6 och vidare nedan kap 57).**

Det gällde att försöka "sluta samman" de skilda folkrättsuppfattningarna och tolkningarna, därför att flöt de olika "skolornas" uppfattning om vad som "är rätt och riktigt" i umgänget mellan stater och folk alltför mycket isär skulle detta påverka folkrättens stabilitet och därmed säkerheten i världen. Det var i detta syfte jag inledde mitt arbete med "dialogen med Islam", där syftet är att försöka åstadkomma en gemensam förståelse av vissa grundbegrepp för det mellanstatliga umgänget. Det gällde här att övervinna en bottenlös okunnighet, såväl på den muslimska som den västerländska sidan, där ingendera sidan egentligen kunde någonting om den andra sidans rättssystem samt hur detta tolkades och fungerade.

Som jag nämnde inledningsvis har jag efter min avgång från befattningen som UD:s Folkrättssakkunnige 1987 fortsatt mitt arbete inom "dialogen med Islam", alltså att genom dialog och samtal försöka minska gapet mellan "Väst" och Islam. Eller med

andra ord att rent konkret försöka bidra till folkrättens fortsatta stabilitet och allmänna tillämplighet som ett rättesnöre för samtliga jordens nationer. Som bas för detta arbete kom bl a Jordanien att fungera, där jag tillträdde som professor i internationell rätt.

Även om det ligger bortom den tidsmässiga ramen för denna bok – som handlar om min tid i UD – skall väl ändå här nämnas att jag "vid tidens fullbordan" – 17 år efter min avgång från svenska UD år – genomgick nästan samma ståtliga och långvariga ceremoniel som berättats om ovan för greve Löwenhielm. Dock inte vid seraljen i Konstantinopel, utan vid det Hashemitiska hovet i Amman, när jag i mars 2004 överlämnade mina kreditivbrev till Hans Hashemitiska Majestät kung Abdullah II – en direkt ättling till profeten – som den Suveräna Malteserordens förste ambassadör till det Hashemitiska kungadömet Jordanien. Mellan min avgång från UD 1987 och episoden i Amman 2004 hade det flutit oändliga oceaner av vatten under broarna och jag hade fjärrmat mig långt från de obehagliga minnena av mina slutår i UD. Men låt mig ändå ge bakgrunden till ceremonin vid hovet i Amman.

Den Suveräna Malteserorden, ett urgammalt folkrättsligt subjekt, som man säger, med rötter i korståg tiden från slutet av 1000-talet fram till 1200-talet, behandlas fortfarande av statssamfundet som en suverän stat och liknar därmed den påvliga Heliga stolen eller Vatikanstaten. Malteserorden är en internationell organisation som numera ägnar sig åt medicinsk och annan hjälpverksamhet såväl i fred som i krig som vid andra katastrofer i syfte att lindra lidandet bland den civilbefolkning som oftast drabbas av krigets och våldets konsekvenser. Den driver också ett antal sjukhus liksom ambulansverksamhet. För detta ändamål har denna suveräna stat ambassadörer ackrediterade vid ett 100-tal stater, främst i de länder som har dålig tillgång till sjukvård och annan medicinsk verksamhet. Detta var en humanitär verksamhet jag kände starkt för och hade engagerat mig i. Min idé var att den monumentala vattendelare som uppstod mellan Islam och "Väst" i och med korstågen för snart 1000 år sedan – men där minnena från denna blodiga tid lever starkt i arabernas minnen och historia – på ett eller annat sätt måste överbryggas, gärna genom upprättandet av fredliga diplomatiska förbindelser mellan "Hashemiterna" och Malteserorden/Johanniterna.*

Malteserordens 1000-åriga rötter finns alltså hos de johanniterriddare som vid korstågen i det "Heliga landet" kämpade mot de muslimska styrkorna. Jerusalem erövrades som bekant den 15 juli 1099, då den franske hertigen Gottrid av Bouillon i spetsen för en korsfararhär erövade Jerusalem med en förfärlig blodspillan som följd bland lokalbefolkningen. Staden hade då legat under muslimsk kontroll alltsedan kalifen i Mecka Omar ibn al-Khattab år 638 e Kr hade erövat den från Bysans, vars huvudstad var Konstantinopel (Istanbul), som vi ovan talat om. Därpå upprättades det kristna kungsdömet Jerusalem liksom en del andra kristna småstater i Palestina, furstedömet Antiochia samt grevskapen Edessa och Tripoli samt Acre. I slaget vid Hattin år 1187 led den kristna hären ett förödande nederlag mot den ottomanske sultanen Saladins (1138-1193) styrkor, vilket ledde till kungadömet Jerusalems fall. I det s k tredje korståget (1189-1192) försökte kristna furstar som kejsar Fredrik Barbarossa och Rickard Lejonhjärta återta det förlorade Jerusalem, men det gick inte. Barbarossa drunknade 1188 i floden Saleh och Rickard Lejonhjärta tillfångatogs på vägen hem.

År 1453 hade de turkiska ottomanerna erövrat kejsarstaden Konstantinopel och införlivat det östromerska kejsardömet Bysans domäner i sitt ottomanska imperium. År 1516 krossade den ottomanske sultanen Selim I mamlukdynastins rike i Egypten, Palestina och Nordafrika. Den 1 december 1516 stod han utanför Jerusalems portar. Inför denne muslimske furstes inträde i staden gjordes inget motstånd. Staden öppnade sina portar och nycklarna överlämnades till sultanen.

Under sultanen Suleiman den store (1520-1566) utvidgades det Ottomanska väldet västerut, intill dess att imperiet omslöt Medelhavets östra och södra stränder. Vid det omtalade slaget vid Lepanto 1571 förlorade dock det Ottomanska riket sin militära överlägsenhet i förhållande till Västerlandet. Europas begynnande militära och koloniala styrka börjar nu ta form. Det muslimska imperiet kunde inte längre på egen hand diktera villkoren i umgänget med de gryende koloniala europeiska makterna. Det är i detta skede, in på 1600-talet, som den moderna eurocentrerade folkrätten grundläggs. Åter skall här nämnas den person, Hugo Grotius, som i varje fall i "Väst" räknas som den moderna "folkrättens fader". I folkrättens grundläggningsskede på 1600-talet är således den muslimska världen på väg ner i en kolonial beroendeställning under de europeiska starkare staterna.

Detta förhållande mellan "Väst" och den muslimska världen skulle få återverkningar ända in på 1900-talet. På denna väg skulle utvecklingen nämligen vandra fram till 1:a världskrigets utbrott 1914. Tyvärr valde den ottomanske sultanen-kalifen i Konstantinopel Mahmud V att liera sig med förlorarna i 1:a världskriget, de s k Centralmakterna Tyskland och Österrike-Ungern. Förlorarna fick dra konsekvenserna. Såväl det tyska som det österrikisk-ungerska kejsardömet föll, liksom det Ottomanska riket/Kalifatet. Efter fredsfördragen i Versailles den 10 januari 1919, i San Remo den 25 april 1920 samt i Sèvres den 10 augusti 1920 fanns inte längre det muslimska Ottomanska imperiet kvar på världskartan. Det med det Ottomanska imperiet förbundna Kalifatet avskaffades formellt 1924, varpå den muslimska umma (gemenskapen av de troende) stod utan den centralt placerade präst-konung som – tillsammans med ulama (uttolkarna) – ägde rätten att tolka den heliga sharialagen.*

Även om de ottomanska sultanerna egentligen inte innehade kaliftiteln på korrekta grunder (kalifen skulle ha varit en ättling till profeten; en sharif), var det ändå en stor olycka för den muslimska samfälligheten att berövas den muslimska centralgestalt som kalifen ändå utgjorde. Detta har lett till såväl en politisk som rättslig splittring av Islam, där framför allt uttolkarna av shariarätten har blivit så många att snart sagt vilken tolkning som helst kan vinna anslutning bland de alltmer florerande fundamentalistiska krafterna, vilka kom upp till ytan efter avkoloniseringen på 1960-talet. Kanske har utvecklingen gått dithän att Islam som en samlad religion och ett samlat rättssystem snarast borde tackla de problem som prolifereringen av tolkningsrätten utgör såväl internt i de muslimska samhällena som i de internationella folkrättsliga relationerna. Här kan den 2011 uppflammande demokratirörelsen i de arabiska länderna visa sig vara den vattendelare eller det paradigmskifte som de muslimska länderna behöver för en liberalare och mer demokratisk samhällsordning.

Vid 1900-talets början hade således det muslimska Ottomanska imperiet efterträtts av de västerländska kolonial- och ockupationsmakterna Storbritannien och Frankrike. Från och med 1920, genom Nationernas Förbunds (NF) upprättande av det s k

mandatet i Palestina, kom ockupationsmakterna att självsvåldigt ta sig rättigheter över ursprungsbefolkningen i området. Därmed var grunden lagd till den eviga krisen i Mellanöstern mellan Israel och Palestina, vilken pågår med oförminskad styrka ännu i våra dagar.**

Mot denna bakgrund och med dessa tankar i huvudet skred jag i Jordanien till verket med att försöka upprätta formella diplomatiska förbindelser mellan detta Hashemitiska kungadöme – vilkas ättlingar är avkomlingar av profeten Muhammed och därmed också fullt berättigade till kaliftiteln – och den cirka 1000 år gamla korsriddarorden Malteserorden eller Johanniterorden.*** Det var först i och med det suveräna innehavet av ön Malta 1530-1798 som Johanniterriddarna kom att benämnas Malteserriddare. På sin väg till det egyptiska fälttåget – med det berömda slaget vid Pyramiderna den 21 juli 1798 – passade general Napoleon Bonaparte (som han då ännu var) på att besätta Malta, där malteserriddarna lade ner vapnen då de inte kunde kämpa emot en kristen motståndare. Därmed inleddes Malteserordens exilår, där orden letade efter ett nytt fotfäste. Det var i detta läge som den svenske kungen Gustaf IV Adolf år 1806, alltså tre år före den statskupp 1809 som avsatte honom, faktiskt erbjöd Gotland till den hemlösa Malteserorden, som kungen beundrade. Nu blev det emellertid inget av detta. Det kanske hade varit lika bra att Malteserna då hade fått Gotland, så hade Sverige sluppit alla besvärliga gränsförhandlingar med Sovjetunionen – och jag hade kanske varit kvar i UD. Vet inte om gotlänningarna känner till detta försök att "ge bort" ön?***

Det var alltså den Suveräna Malteserordens statsöverhuvud, stormästaren och prinsen Fra Andrew Bertie, en engelsman, jag representerade som befullmäktigat ombud när jag tillsammans med den jordanske utrikesministern Marwan Moasher och i närvaro av den hashemitiske prinsen Raad bin Zeid bin Hussein – sonson till sharif Hussein av Mecka och kung av Hijaz – den 29 juni 2003 undertecknade det protokoll som upprättade fulla diplomatiska förbindelser mellan det Hashemitiska kungadömet Jordanien och den Suveräna Malteserorden. Efter ett tag fick jag äran att genomgå lite av samma ceremonier som beskrevs ovan när greve Löwenhielm 1824 överlämnade sina kreditivbrev till sultanen. Man togs emot i det kungliga Raghdan palatset i Amman av ett garde med musikkår, gardet lämnas av, paradering, jag inspekterar gardet, nationalhymnen spelas, jag förs in i första palatset, väntan, förfriskningar, sötsaker, nytt palats, protokollära tjänstemän sluter upp och lämnar, nya kakor och frukt. Tills - äntligen – man står inför det Hashemitiska Majestätet och överlämnar kreditivbrevet, samtal på du man hand med kungen, nedläggande av kransar vid de hashemitiska kungarnas maosoleum i palatsområdet. I min 2006 utkomna bok *Folkungar & Korsriddare* skriver jag om detta:

"Nog kände jag vid denna ceremoni, liksom vid nedläggandet av kransarna vid de hashemitiska majestäternas gravmaosoleum, lite av 'historiens vingslag'. De forna ärkefienderna – "korsriddarna" och "profetens ättlingar" – hade äntligen slutit fred efter 1000 år av fiendskap, missförstånd och grymheter. Om denna gest av försoning kan ge framtida effekter återstår att se. Det beror på hur "Malteserna" och "Hashemiterna" förvaltar överenskommelsen om fredliga diplomatiska förbindelser och på vilket sätt den medicinska kapaciteten gemensamt kan utbyggas – inte minst för de många palestinska flyktingar som finns i Jordanien. Malteserorden kan för framtiden spela en avgörande och konstruktiv roll. Malteserorden har lyssnat och lärt av påven Johannes Paulus II:s interreligiösa dialogpolitik. Religionen Islam – som förr kämpade mot korsriddarordnarna kan idag se Malteserorden –

som är den enda kvarvarande av de historiska korsriddarordnarna – som en bundsförvant i bekämpandet av sjukdomar, lidanden och andra svåra förhållanden”. *

Photo By Yusef Allan
Professor Dr Bo J Theutenberg överlämnar den 8 mars 2004 i det kungliga Ragadanpalatset i Amman sina kreditivbrev till Hans Majestät kung Abdullah II – profetens ättling – som den Suveräna Malteserordens förste ambassadör till det Hashemitiska kungadömet Jordanien. Foto: Royal Court

Även om händelserna i Amman 2003-2004 ligger utanför den tidsmässiga ramen för denna bok var det vid mitt tillträde 1976 som folkrättssakkunnig alldeles klart vilken politisk roll som den katolska kyrkan – företrädd av den Heliga stolen – spelade inte minst i Polen. Jag kom till min post i UD direkt från ambassaden i Moskva och hade vid besök och samtal med kollegorna i Warszawa verkligen förstått den centrala oppositionsroll som den katolska kyrkan spelade – som ett värn för frihet, demokrati och mänskliga rättigheter, emot den omänskliga kommunismen, där den förhatliga Brezjnevdoktrinen när som helst kunde utlösas för Polens del.

Detta ville man dock inte gärna se i det anti-religiösa Sverige, där man främst sett den katolska kyrkans "sexual-fientliga" position, eftersom numera "allt" i Sverige tycktes eller tycks centrerat kring den totala sexuella friheten, där inget får hindra detta utövande. Några gränser och restriktioner vill man överhuvudtaget inte veta av. Att kyrkan inte bara i Polen (jfr dagens Cuba) utgjorde den främsta politiska oppositionskraften hade man inte uppfattat i Sverige, speciellt inte eftersom det alltid är svenska normer och värderingar som anses vara de naturligt världsledande och vilka i detta fall påven omedelbart borde ha rättat sig efter. Nu var det väl också så att inte heller "vänsterfolket" tyckte att det var en bra idé att avskaffa kommunismen, som gav så stora fördelar för nomenklaturan och till dem som innehade rätt partibok.

Oavsett vad man tyckte härom, ville jag som UD:s nye folkrättssakkunnige greppa detta med "religionernas roll i världspolitiken" – något som onekligen var på frammarsch – samt få tillgång till kunskapen och bedömningarna i Kurian i Rom. UD måste "trampa rätt", sade jag i argumenteringen, och för att "trampa rätt" behövde UD tillgång till tänkandet i Rom. Ovan nämndes den polske påven Johannes Paulus II:s interreligiösa dialog, d v s samtal och t o m "ursäkter" riktade mot såväl muslimer som judar för allt det lidande som dessa i religionens namn hade drabbats av. Detta var mycket storsint och hade den största betydelse i världspolitiken. Det var mycket tack vare denna interreligiösa dialog och påvens besök till muslimska länder som jag antagligen lyckades med det ganska svåra konststycket att upprätta diplomatiska förbindelser mellan det Hashemitiska Jordanien och den Suveräna Malteserorden. Detta hade nog aldrig fungerat idag – tio år senare – till följd av den ändrade inställningen till den interreligiösa dialogen och till den anti-muslimska atmosfär som alltmer breder ut sig. Detta illustrerar den "drift apart" som pågår mellan de båda "världarna" och som måste stoppas innan klyftan mellan dem blir oöverskådligt stor.

En lyhörd och kunnig motpart i detta var Sveriges ambassadör i Rom Richard Hichens-Bergström, som jag brevväxlade med redan under min attaché-tid i Bagdad. Detta fortsatte vi med efter hans flytt 1973 från ambassaden i Oslo till ambassaden i Rom, där han även kom att fungera som svensk inofficiell ambassadör vid den Heliga stolen fram till dess han lämnade Rom 1979. Till upprättandet av de diplomatiska förbindelserna med Vatikanen skall jag återkomma nedan under åren 1980-1982.